

Strategi

Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring

FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

Strategi

Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring

FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning.....	5
1. Norsk havbruk i et globalt perspektiv	6
Produksjonsutviklingen i Norge, Chile og Skottland.....	6
Det internasjonale markedet for atlantisk laks og regnbueørret – global og regional konkurranse	6
2. Markedsutfordringene	8
Markedsadgang og handelshindre	8
Omdømme	9
Eksportutvalget for fisk.....	9
3. Bærekraftig vekst og trygg sjømat	11
Miljøhensyn.....	11
Rømming	11
Opprydding.....	12
Fiskehelse	13
Økonomisk belastning ved bekjempelse av fiske sykdommer.....	13
Fiskevelferd.....	14
Trygg sjømat og helseeffekter.....	14
Fremmedstoffer	15
Elektronisk sporing	15
4. En framtidrettet næringspolitikk.....	17
Hensiktsmessig regelverk.....	17
Stamfiskkonsesjoner (laks og ørret).....	18
Effektiv forvaltning	18
Arealtilgang og arealutnyttelse.....	19
Arealavgift (betaling for bruk av areal i kystsonen)	20
Ny konsesjonsrunde for laks og ørret.....	20
Næringsstruktur og eierbegrensninger	21
5. Forskning og utvikling	23
Viktige forskningsområder framover	23
Tiltak for å styrke forskning i næringen.....	24
Innovasjon og marint verdiskapingsprogram.....	25
6. Oppsummering – Tiltak	26

Innledning

Norge har en lang kystlinje med rent, friskt hav som gir de beste forutsetninger for å drive en bærekraftig havbruksvirksomhet. I tillegg er Norge blant de fremste i verden når det gjelder kompetanse på drift, teknologi, forskning og utvikling innen havbruk. Vi har også nærhet til våre hovedmarkeder som gir gode muligheter til å levere fersk fisk.

Samtidig som Norge har mange fortrinn som havbruksnasjon, har vi et høyt kostnadsnivå og et reguleringsregime som legger begrensninger på aktørene. Også makroøkonomiske faktorer som kronekurs spiller en svært viktig rolle for en næring som eksporterer om lag 95 % av produksjonen. Rammebetingelsene i Norge i forhold til i konkurrentlandene er et viktig element for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring. Aktørene kan flytte produksjonen mellom aktuelle land og etablere seg der forholdene er mest lønnsomme og tilgangen på arealer best.

Det er regjeringens mål å legge til rette for at norsk havbruksnæring skal beholde sin stilling som en ledende internasjonal produsent og eksportør. Det er en rekke utfordringer knyttet til dette målet. Det er viktig at den norske næringen har konkurransedyktige rammevilkår. Forskning og utvikling vil styrke grunnlaget for den videre utvikling av næringen. Det er en grunnleggende forutsetning at hensynet til miljø og fiskehelse ivaretas. Markedsadgang er avgjørende for at norsk havbruksnæring skal kunne eksportere på lik linje med våre konkurrenter.

Soria Moria-erklæringen sier at regjeringen vil gjennomgå konkurranseforholdene i havbruksnæringen. Erklæringen legger opp til et lavere tak for eierskap og at eventuelle nye konsesjoner bør ha som mål å styrke små og mellomstore aktører. Videre nevnes mulighet for flere nye grep i havbrukspolitikken, blant annet vurdering av konsesjonsavgift til kommunene og økt marin forskningsinnsats.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Kontali fikk oppdraget med å gjennomføre en utredning i form av en komparativ analyse av konkurranseforholdene for havbruksnæringen i Norge, Skottland og Chile. Utredningen har vært en del av grunnlaget for regjeringens arbeid med denne strategien.

Laks og ørret utgjør fortsatt størstedelen av norsk havbruksnæring, men oppdrett av marine arter, skjell m.v. samt havbeite er i god utvikling. Denne strategien favner hele havbruksnæringen, men en del av de konkrete vurderingene og politikkendringene gjelder naturlig nok bare for laks og regnbueørret i og med at det utgjør hovedtyngden av norsk havbruksnæring per i dag. Laks og ørret er også i akvakulturloven underlagt særlige reguleringer som ikke gjelder for andre arter.

Havbruksnæringen bidrar positivt til utvikling og aktivitet langs hele kysten. Regjeringen ønsker at dette skal fortsette, og har hatt det som bakteppe for denne strategien.

1. Norsk havbruk i et globalt perspektiv

Utviklingen av den norske havbruksnæringen fra 1970-tallet fram til i dag har vært et moderne eventyr. På tross av perioder med mye motgang har næringen klart å reise seg på nytt og vist vilje til stadig å tilpasse seg endrede forutsetninger. Næringen har vist at den er konkurransedyktig i et krevende internasjonalt marked. Gode rammebetingelser og konkurransevilkår er viktige for at Norge skal beholde sin posisjon internasjonalt.

Produksjonsutviklingen i Norge, Chile og Skottland

Våre viktigste konkurrentnasjoner innen oppdrett av laks og ørret er Chile og Skottland. I 2006 var Norges andel av total lakseproduksjon i overkant av 50 %. Fra oppstarten vokste den globale produksjonen av atlantisk laks til 58 000 tonn i 1986, og deretter har vi hatt en tilnærmet jevn vekst frem til i 2006 da totalproduksjonen globalt nådde 1 149 000 tonn. For regnbueørret har vekstraten vært lavere, men også her har det vært en betydelig vekst fra en produksjon på om lag 25 000 tonn i 1980 til om lag 220 000 tonn i 2005. Chile er største produsent av ørret med om lag 50 prosent av produksjonen, mens Norges andel er på om lag 25 %. Produksjonen av atlantisk laks i Skottland lå i 2005 på 119 700 tonn.

Atlantisk laks og regnbueørret utgjør en beskjeden andel av den globale produksjonen av oppdrettet fisk, men er blant de best betalte og eksklusive produktene. Arbeidet med å markedsføre norsk sjømat er derfor svært viktig for at våre produkter skal kunne beholde en eksklusiv markedsposisjon som gir en høyest mulig verdi.

Det internasjonale markedet for atlantisk laks og regnbueørret – global og regional konkurranse

De viktigste sortene laksefisk som tilbys i det globale markedet er atlantisk laks, stillehavslaks og regnbueørret. I noen markeder vil ulike lakseprodukter kunne erstatte hverandre. Konkurransemessig vil det derfor være lønnsomt å bygge opp preferanser for norsk laks og norsk ørret for å sikre seg størst mulig markedsandel og best mulig pris.

Et annet viktig skille går mellom ferske og frosne produkter. Disse konkurrerer henholdsvis i det regionale og det globale markedet, på grunn av de høye transportkostnadene ved flyfrakt av fersk fisk. To tredjedeler av norsk laks går til EU. Russland har blitt et nytt viktig marked for norsk sjømat, og veksten i eksporten av laks og regnbueørret har vært betydelig. Vår nærhet til EU og Russland gjør at vår eneste konkurrent på fersk fisk her er Skottland. Imidlertid er noe av den skotske produksjonen basert på økologisk drift slik at den skotske laksen til dels konkurrerer i et annet markedssegment enn den som er produsert i Norge. Chile har en fordel i form av nærhet til det amerikanske markedet.

På tross av fortrinnet i eksport av fersk fisk og en relativt lik konkurransesituasjon for frosne produkter, har Norge samlet sett tapt markedsandeler til Chile for atlantisk laks

både i EU, Russland og Japan i perioden 1997 – 2006. Det er flere årsaker til dette. Chile har hatt en kostnadsfordel i forhold til Norge på frosne produkter. I tillegg har landet ofte bedre kompetanse på frosne, videreforedlede produkter og i en rekke tilfeller bedre markedsadgangsvilkår. Skottlands rolle som konkurrent er først og fremst knyttet til at produksjonen skjer innenfor EU, der Norge har sitt hovedmarked.

Markedet for frosne fiskeprodukter er langt mer globalt enn markedet for ferske. Frosne produkter kan fraktes med båt, og dette reduserer fraktkostnadene betraktelig. En utfordring for den ferske laksen er gode, billige, frosne produkter. Selv om frossen og fersk laks ikke er direkte erstatter hverandre (er substituerbare), finnes det en grense for hvor mye dyrere den ferske laksen kan bli før forbrukerne velger den frosne i stedet.

Den globale etterspørselen etter sjømat øker stadig, og vil ifølge FAO måtte dekkes fra havbruk. Knapphet på marint råstoff til fôr vil kunne bli en begrensende faktor i oppdrett av laks. Mye av økningen innen havbruk kommer i dag fra andre arter som tilapia, pangasius og varmtvannsreker produsert i asiatiske land.

2. Markedsutfordringene

En viktig myndighetsoppgave er å sikre at norske produkter har så fri adgang som mulig til relevante markeder. Havbruksnæringen er i vesentlig grad eksportrettet. Selv små endringer i tollsatser i viktige eksportmarkeder kan være utslagsgivende.

Markedsadgang og handelshindre

Norsk handelspolitikk er bygget på tre hovedpilarer; Verdens Handelsorganisasjon (WTO), EØS-avtalen og EFTAs frihandelsavtaler. De betingelsene Norge oppnår for markedsadgang gjennom avtalene, er avgjørende for havbruksnæringens konkurransesituasjon og for at næringen skal kunne utløse sitt verdiskapingspotensial.

Sett bort fra medlemskap i WTO har Norge, Chile og Storbritannia (Skottland) valgt ulike handelspolitiske strategier. Norge har EØS-avtalen med EU samt en rekke frihandelsavtaler gjennom EFTA. Chile har valgt å inngå bilaterale handelsavtaler, mens Storbritannia er medlem av EU der de også selger det alt vesentlige av sin oppdrettslaks. Dette gir ulike konkurransebetingelser i hvert enkelt marked. For at Norge skal kunne beholde sin ledende posisjon som produsent og eksportør internasjonalt, er vi avhengig av god markedsadgang. Det er derfor et mål norsk havbruksnæring samlet sett bør ha en like god markedsadgang som Chile og Skottland.

Chile fører en offensiv frihandelspolitikk og har i en del markeder bedre handelsbetingelser enn Norge. Eksempelvis har Chile tollfrihet på laks inn til EU. I tillegg er Chile et lavkostland der foredlingsbedriftene har et kostnadsnivå Norge ikke kan konkurrere med. I dag sliter næringen i Chile med visse problemer, men når disse problemene er tilbakelagt vil Chile på flere områder ha konkurransefortrinn i forhold til Norge.

Næringen i Norge har imidlertid det viktige fortrinnet at det er en geografisk nærhet til de viktigste markedene. Dette gjør havbruksnæringen i stand til å levere ferskfisk til kjøpekraftige markeder i Europa og i Russland. Å opprettholde konsumentenes bevissthet om at norsk laks er av høy kvalitet, er svært viktig for at norsk laks skal være konkurransedyktig i framtiden.

Høsten 2007 avgjøres en viktig handelspolitisk sak for Norge. Som medlem i WTO har vi mulighet til å ta opp tvister med andre medlemsland, og vi avventer avgjørelsen fra WTOs tvisteløsningsmekanisme i laksesaken mellom Norge og EU. Det er nedlagt betydelige ressurser i denne saken fordi den forhåpentligvis kan bidra til å bilegge en langvarig og ressurskrevende strid med EU, men også fordi den viser at små land som Norge har samme rettigheter som store handelsblokker i WTO i slike saker.

Importtollen på sjømat er viktig for konkurransesituasjonen i hvert enkelt marked. Norge prioriterer multilaterale løsninger og er i de pågående forhandlingene i WTOs Doha-runde blant annet opptatt av å få til bedre markedsadgang for sjømat. Parallelt med dette er arbeidet med andre handelsavtaler også intensivert, primært gjennom

EFTA. Her har en fra norsk side vært opptatt av å prioritere land som er viktige for sjømatnæringen, som Japan, Kina og India – og Russland, når landet blir medlem av WTO.

Helt fra Russland ved årsskiftet 2005/2006 innførte restriksjoner for import av oppdrettsfisk fra Norge, har myndighetene arbeidet kontinuerlig med saken. På kort sikt har målet vært å få til løsninger som sikrer at etterspørselsvolumet for norsk laks og regnbueørret fra Russland kan dekkes slik at handelen ikke blir hindret, herunder inspeksjon av alle bedrifter som ønsker russisk godkjenning. På lengre sikt er målet å få normalisert rammene for sjømathandelen mellom Norge og Russland. Dette vil innebære å få aksept for at det er Mattilsynet som fører tilsyn med matprodusenter og -produkter, både i Norge og for eksport. Dette arbeidet må også ses i sammenheng med forhandlingene om Russlands medlemskap i WTO.

Regjeringen vil:

- prioritere arbeidet i WTO;
- ha høy innsats i arbeidet for å inngå frihandelsavtaler med viktige markeder;
- arbeide for at russiske myndigheter anerkjenner Mattilsynets tilsyn.

Omdømme

Omdømmet gjenspeiler omgivelsenes oppfatning av havbruksnæringen, og har stor betydning for konkurranseevnen både på kort og lang sikt. Næringen og myndighetene må være beredt til å takle både kritiske utspill og alvorlige hendelser ved å legge fram fakta. Slik kan en medvirke til at markedets reaksjoner blir et resultat av faktiske forhold. Redusert goodwill i opinion og hos forbrukerne kan medføre omsetningstap både i eksportmarkedet og i hjemmemarkedet. I dag har norsk havbruksnæring en klar miljøprofil og vi har et velfungerende regulerings- og styringssystem. Samtidig er det flere viktige utfordringer. At næringen kan vise til at den har en offensiv holdning og arbeider målrettet for å redusere negative effekter av sin virksomhet, vil være positivt for hvilket inntrykk næringen etterlater i opinionen.

Det noen opplever som strengt norsk regelverk og sanksjoner, oppfattes av andre som bra – og dermed kan det virke positivt på næringens omdømme. Myndighetene bidrar til å imøtekomme behovet for informasjon ved å gjøre relevant informasjon tilgjengelig på nettstedet www.fisheries.no. Dette er en engelskspråklig nettside der det legges ut oppdatert faktakunnskap om norsk fiskeri- og havbruksforvaltning og mattrygghet for sjømat.

Regjeringen vil:

- bidra til å opprettholde konsumentenes bevissthet om at norsk sjømatproduksjon holder høy kvalitet.

Eksportutvalget for fisk

Norsk sjømat har vært kjent for sin kvalitet gjennom generasjoner. Eksporten av tørrfisk og klippfisk er en lang og ærerik del av norsk fiskerihistorie, grunnlagt på godt

håndverk. Siden starten av den nye æraen med utviklingen av oppdrettsnæringen, er bevisstheten om betydningen av kvalitet videreført. Siden 1980-tallet har atlantisk laks fra Norge vært markedsført som Norsk Laks, og Norsk Laks er fremdeles en sterk merkevare.

Norsk laks konkurrerer om forbrukernes preferanse i et globalt matvaremarked. Bl.a. for å styrke markedsføringen av norsk sjømat ble Eksportutvalget for fisk (EFF) etablert i 1991. EFF står for felles markedsføring av norsk sjømat i alle de viktigste markedene for å skape økt preferanse for norske produkter. EFF fungerer også som fiskerinæringens felles talerør ute i markedene i saker som kan påvirke omdømmet til norsk sjømat. EFF er fra 2005 organisert som et statlig aksjeselskap under Fiskeri- og kystdepartementet og finansieres av en eksportavgift som er pålagt all eksport av norsk sjømat. For å sikre at EFFs virksomhet skjer i tett samarbeid med sjømatbedriftene, består styret av representanter fra næringen.

Sjømatnæringen består av mange små og mellomstore bedrifter som ikke har ressurser til å gjennomføre internasjonal markedsføring på egenhånd. Kombinert med at de sterkeste merkenavnene i den norske sjømatnæringen er knyttet til opphav (som for eksempel norsk laks og norsk klippfisk), har det vist seg lønnsomt for sjømatnæringen å gjennomføre felles opphavsmarkedsføring. Etter hvert som det utvikles flere private merkevarer kan disse bygge på et allerede godt omdømme for norsk sjømat i markedet.

Regjeringen vil:

- at Eksportutvalget for fisk AS skal være et tjenlig fellesorgan for felles markedsføring av norsk sjømat.

3. Bærekraftig vekst og trygg sjømat

En bærekraftig havbruksnæring er en næring som er konkurranseskraftig, markedsrettet, miljø- og ressursvennlig, og som leverer trygg sjømat av god kvalitet. Dette ivaretas blant annet gjennom offentlig regelverk og tilsyn med tilhørende sanksjoner. Norge har relativt strenge forvaltningsregimer på disse områdene.

Forbrukerne krever i stadig økende grad, og med rette, at sjømaten tilfredsstiller deres preferanser til en forsvarlig miljø- og ressursforvaltning, samt trygghets- og kvalitetspreferanser.

Miljøhensyn

Spørsmålet om miljøvennlig produksjon er et spørsmål om hvilken belastning næringen påfører miljøet, et spørsmål om dens evne til å tilpasse seg et endret konkurranselandskap der forbrukerne legger stadig mer vekt på miljøet, og evnen til å kommunisere begge deler.

Miljøstatus i havbruksnæringen er generelt sett god, og i forhold til produksjonsveksten har miljøeffektene relativt sett blitt mindre med årene. Dette er en følge av omfattende arbeid innenfor forvaltning, forskning og i næringen. At havbruksnæringen er bærekraftig er en grunnleggende forutsetning for videre vekst. Dette er et ansvar som påhviler både næringen og myndighetene og hvor det er viktig med et samspill for å oppnå stadige forbedringer.

Regjeringen vil:

- sikre at norsk havbruksnæring drives på en bærekraftig måte.

Rømming

Rømming er den alvorligste negative miljøkonsekvensen fra havbruk i dag. I tillegg svekker det næringens omdømme og dermed også konkurranseevnen. Myndighetene har lagt vekt på å utvikle styringsredskap og regelverk, driftskrav og kontrollordninger som skal begrense problemet. Som et ledd i dette er det nylig vedtatt en ny reaksjonsforskrift som bl.a. innebærer en skjerping av reaksjonene ved brudd på regelverk som påvirker miljøet, herunder rømming.

Å forhindre rømming er et ansvar som i særlig grad næringen selv må ta, og dette handler også om holdninger i næringen. Det forventes at næringen intensiverer sitt arbeid mot rømming slik de siste års rømmingstall reduseres betydelig.

Fiskerimyndighetene har lansert "Visjon nullflukt", som inneholder en rekke tiltak der det overordnede målet er at rømming ikke skal forekomme. Det er også opprettet 52 nasjonale laksevassdrag og 29 nasjonale laksefjorder der det er vedtatt et strengere regime for havbruksvirksomheter av hensyn til villaksen. I dette inngår også strengere krav til sikring mot rømminger og sykdomsspredning.

I 2006 ble det oppnevnt en fast rømmingskommisjon som bl.a. skal analysere årsaker til rømminger, systematisk arbeide for å redusere risiko, samt foreslå endringer i standarder og regelverk. Kommisjonen skal i sitt arbeid både se på nye enkelthendelser, tidligere rømminger og "nesten-rømminger".

Fiskeridirektoratet offentliggjør rømmingslister på internett. Fiskeridirektoratets rømmingstall pr. 1. august 2007 er 243.000 laks/ørret og 77.000 torsk. Dette er en vesentlig nedgang sammenlignet med samme periode i 2006 da tilsvarende tall var 654.000 laks/ørret og 197.000 torsk. Dette er en positiv utvikling, som må fortsette.

Dersom ikke næringen får kontroll over de høye rømmingstallene, vil myndighetene vurdere ytterligere tiltak. I dette inngår bruk av steril fisk og metodeutvikling for merking av fisk for sporing tilbake til lokaliteten. Særlig DNA-identifisering synes egnet til å identifisere hvor den rømte fisken kommer fra, og metoden har så langt vist lovende resultater.

Regjeringen vil:

- følge opp "Visjon nullflukt", med sikte på at rømming ikke skal forekomme.

Opprydding

Manglende opprydding etter oppdrettsvirksomhet er et miljø- og sjøsikkerhetsproblem, som også skader næringens omdømme. Det er næringsutøvernes ansvar å sørge for opprydding, men Regjeringen vil måtte vurdere offentlige tiltak dersom dette ikke fungerer effektivt.

Fiskeri- og kystdepartementet innførte den 1. april 2007 krav om sikkerhetsstillelse for nye blåskjelltillatelser. Sikkerheten skal sørge for at det finnes økonomiske midler til å gjennomføre opprydding etter at oppdrettsvirksomheten er avsluttet. Størrelsen på sikkerhetsstillelsen avhenger av anleggets størrelse, men den skal være så stor at den dekker en fullstendig opprydding på lokaliteten og tilstøtende områder ved avslutning av virksomheten.

I forbindelse med iverksettelsen av kravet til sikkerhetsstillelse har myndighetene hatt en tett dialog med næringen for å finne løsninger som gir minst mulig belastning for næringsutøvere. Derfor er også næringen invitert til å komme med forslag til en fellesskapsordning – eventuelt finansiert gjennom en lovhjemlet avgift. Næringen har tatt denne utfordringen. Hvis en slik ordning kommer på plass, vil dagens ordning med individuell sikkerhetsstillelse kunne oppheves.

Regjeringen vil:

- gå i dialog med næringens organisasjoner på grunnlag av deres forslag om et næringsfinansiert oppryddingsfond.

Fiskehelse

Fiskens helse har betydning for lønnsomheten i havbruksnæringen, for fiskevelferd, miljø og markedsadgang. Sykdom hos oppdrettsfisk kan medføre at smitte overføres til villfisk, og vil således kunne påvirke det biologiske mangfoldet. Lakselus er et eksempel på dette. Dersom sykdomssmitte krever at fisken behandles med medisiner, kan det også medføre forurensing av vannmassene og sedimenter.

Sykdomssituasjonen og kunnskapen om hvordan ulike sykdommer kan forebygges og bekjempes, utvikler seg over tid. Det er økt fokus på at forvaltningstiltak skal være enhetlige, forutsigbare og stå i forhold til behov. Derfor har Fiskeri- og kystdepartementet satt i gang en prosess for å revidere og utvikle handlingsplaner/kontrollplaner mot viktige fiskesykdommer. Som grunnlag for et slikt arbeid er det også under etablering et system for å definere og overvåke hvilke sykdommer som over tid påvirker fiskehelsen i så stor grad at det er grunnlag for tiltak enten i offentlig eller privat regi. Det offentlige skal ha hovedansvaret for å forebygge de mest alvorlige sykdommene gjennom reguleringer, mens næringen må ta ansvaret for de mindre alvorlige sykdommer gjennom egne handlingsplaner ("Code of Practise").

Regjeringen vil:

- foreta en totalgjennomgang og revisjon av fiskehelseregelverket, og utvikle handlingsplaner for de mest alvorlige sykdommene.

Økonomisk belastning ved bekjempelse av fiskesykdommer

For å bekjempe sykdommer innen oppdrett gir myndighetene i enkelte tilfeller pålegg om utslakting. Mattilsynet gir hovedsakelig kun pålegg om utslakting ved laksesykdommen infeksjøs lakseanemi (ILA). Antall pålegg om utslakting av oppdrettsfisk har de siste 10 år variert mellom 4 og 20 tilfeller årlig. For den som ilegges slikt pålegg kan den økonomiske belastningen bli betydelig. Den enkelte oppdretter har i dag mulighet til å forsikre seg mot sykdom, noe de fleste gjør. Forutsatt forsikring kan egenandelen, som normalt utgjør 40 %, anslås til om lag 4-8 millioner NOK per utbrudd.

Mattilsynets pålegg om nedslakting kan av oppdretter oppleves som om en "ofres" av hensyn til fellesskapet. Dette skyldes at utslakting først og fremst skjer for å hindre smitte til annen virksomhet.

Det er derfor aktuelt å vurdere nærmere tiltak som kan bidra til å redusere det økonomiske tapet for den enkelte og virke avhjelpende i en situasjon som kan være uforskyldt. Det vil også kunne stimulere til å melde inn sykdom på et tidlig tidspunkt. Det bør uansett ikke gis full dekning. Dette for å skape et insentiv hos oppdretter til å forebygge sykdom og sikre god fiskehelse.

Regjeringen vil:

- gå i dialog med næringsorganisasjonene for å utrede etableringen av en fellesskapsløsning gjennom opprettelse av et næringsfinansiert fond til delvis dekning av oppdretters egenandel knyttet til forsikring.

En slik ordning er bare aktuell hvis det er bred oppslutning fra oppdretterne. Den må være et supplement til forsikringsordningene, slik at den rettes inn mot delvis dekning av egenandelen. Dessuten må den gjelde alle arter og sykdommer hvor Mattilsynet gir pålegg om utslakting, og være obligatorisk for alle i næringen. Det vil si at den må finansieres fullt ut av næringen ved lovhjemlet avgift.

Fiskevelferd

Å sikre at mat produseres under etisk akseptable forhold, har blitt et stadig sterkere krav fra forbrukerne. Dette er krav som må tas på alvor.

Regjeringen arbeider med oppfølgingen av St meld 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd. I dette arbeidet får fisk og fiskevelferd et betydelig løft og økt forvaltningsmessig fokus. Det har vært eksempler på ukritisk overføring av kunnskap om rutiner for husdyr til rutiner for hvordan en bør behandle fisk i oppdrett. Dette er ikke mulig grunnet ulik biologi. Det foregår derfor et kontinuerlig arbeid med sikte på å sikre velferden til oppdrettsfisk, både i oppdrettsfasen, under transport og ved slakting.

Fiskeri- og kystdepartementet ser behov for økt forskning innen feltet for å klargjøre velferdsindikatorer som er relevante og hensiktsmessige i forhold til biologien hos fisk og andre oppdrettsarter.

Regjeringen vil:

- sikre at norsk oppdrettsfisk blir produsert på etisk forsvarlig måte;
- prioritere utvikling av relevante velferdsindikatorer for oppdrettsfisk.

Trygg sjømat og helseeffekter

Norsk sjømat er og skal være trygg, sunn, velsmakende og av riktig kvalitet. Fra forbrukerens ståsted er dette krav som er absolutte, og det er forbrukerens krav næringen må forholde seg til. Dersom næringen svikter på dette avgjørende punktet åpnes markedene for våre konkurrerende nasjoner. Tillit til et produkt er noe som tar lang tid å bygge opp, men svært kort tid å rive ned igjen.

Norske myndigheter arbeider derfor systematisk gjennom forskning, tilsyn og overvåking, for å dokumentere at norsk sjømat er trygg mat. Regelverket for sjømattrygghet i Norge blir utformet i samsvar med den internasjonale utviklingen som kommer til uttrykk blant annet i EØS-avtalen og avtaler knyttet til WTO. Utviklingen der er basert på uavhengige risikovurderinger fra ansvarlige kunnskapsinstitusjoner både nasjonalt og internasjonalt.

Den norske Vitenskapskomiteen for mattrygghet la våren 2006 fram rapporten "Et helhetssyn på fisk og annen sjømat i norsk kosthold". Den konkluderer bl.a. med at det er ønskelig med et økt konsum av fete fiskeslag, særlig for dem som spiser lite fet fisk og for den halvdelen av befolkningen som spiser minst fisk. Anerkjente forskningsmiljøer kan også dokumentere at fisk og sjømat har helsemessig gunstige effekter.

Regjeringen vil:

- legge til rette for at inntaket av sjømat i befolkningen økes, særlig blant barn og unge.

Fremmedstoffer

Innholdet av fremmedstoffer i norsk fisk og sjømat overvåkes for å sikre at produktene er helsemessig trygge å spise. En viktig del av dokumentasjonen er samlet i en egen database hos Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning (NIFES). Denne databasen videreutvikles stadig, og arbeidet med overvåking og dokumentasjon av produktkvalitet skal koordineres og samordnes med havovervåking.

For fremmedstoffene dioksin og dioksinlignende PCB følger Norge EUs regelverk. En har gjennom de siste årene senket, og skal fortsatt senke, grenseverdiene for dioksiner og dioksinlignende PCB i mat, inklusive sjømat. EUs nivåer er satt ut fra folkehelsefaglige standarder som er anbefalt av WHO, og bygger altså på hva som er helsemessig tilrådelig ut fra folkehelsefaglige vitenskapelige vurderinger. Verdiene i norsk fisk ligger under de grenseverdiene som er fastsatt av EU basert på helsefaglig råd fra WHO.

Vitenskapskomiteen fastslår i sin rapport "Et helhetssyn på fisk og annen sjømat i norsk kosthold" at inntak av sjømat er sunt og at det er ønskelig med et høyere sjømatkonsum i befolkningen. Samtidig fastslår vitenskapskomiteen at en fortsatt reduksjon i nivået av fremmedstoffer i fisk og annen sjømat er å anbefale. Mattilsynet, Vitenskapskomiteen for mattrygghet samt de ansvarlige kunnskapsinstitusjonene bidrar til at fakta omkring sjømat og fremmedstoffer kommuniseres til forbrukerne i de forskjellige markedene.

Gjennom tiltak under regjeringens handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen har ønsket vært å synliggjøre de positive helsemessige effektene ved økt sjømatkonsum, og bidra til økt konsum av sjømat i befolkningen – særlig blant barn og unge.

Elektronisk sporing

Elektronisk sporing er et viktig redskap for å sikre at matvarer som medfører en helserisiko raskt kan trekkes tilbake fra markedet. Elektronisk sporing vil også kunne gjøre det mulig å spore den fisken som er lovlig fanget, og dermed unngå at konsumentene blir tilbudt ulovlig fanget fisk. Gode elektroniske sporingssystemer kan hjelpe næringen til å minimere kostnadene dersom de må trekke varer tilbake fra markedet. I tillegg er det gevinster å hente ved at bruk av sporingssystemer kan føre til

en optimalisert verdikjede. Flere og flere markeder etterspør mer omfattende elektronisk sporing.

For å få på plass et system med elektronisk sporing i hele verdikjeden, er det svært viktig at alle leddene i verdikjeden implementerer systemer som "snakker" med hverandre. Myndighetene jobber nå sammen med næringen for å sikre at en innføring av elektronisk sporbarhet i ulike matkjeder bygges på kompatible systemer. Dette skjer gjennom E-sporingsprosjektet, et samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. De respektive bransjene er aktive deltakere i prosjektet. I første omgang skal det gjennomføres pilotprosjekter i ulike matkjeder. Videre skal man ta med seg erfaringer fra disse med tanke på en utvidelse av sporbarhetssystemer til andre bedrifter og matkjeder.

Regjeringen vil:

- bidra til at det blir etablert en nasjonal elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon og sporbarhet i matkjeden innen 2010.

4. En framtidrettet næringspolitikk

Havbruksnæringen er først og fremst en distriktsnæring, lokalisert langs hele kysten. I en tid der det er mye fokus på fraflytting og nedlegging av arbeidsplasser i utkantområdene, er det særs gledelig at havbruksnæringen er en kystbasert næring som bidrar til framtidstro i små kystsamfunn. Regjeringens mål er å legge til rette for konkurransedyktige rammevilkår, slik at verdiskaping og arbeidsplasser langs kysten blir sikret videre framover. I dag er det om lag 4 500 personer som er direkte sysselsatt innenfor norsk havbruk. I 2006 utgjorde den totale eksportverdien fra sjømat 35,7 milliarder, hvorav havbruk for første gang passerte verdien av eksportert villfisk. I tillegg kommer ringvirkningene som utgjør verdier for om lag 42 milliarder kroner og sysselsetter 18 500 personer. Til sammen gjør dette havbruksnæringen til en svært viktig næring for mange lokalsamfunn langs hele kysten.

Hensiktsmessig regelverk

Havbruksnæringen er avhengig av et helhetlig regelverk som ivaretar hensynet til miljø, fiskehelse, lønnsomhet og verdiskaping langs kysten. Havbrukslovgivningen med tilhørende regelverk har gjennomgått flere endringer i løpet av de siste tiårene.

Akvakulturloven, som trådte i kraft 1. januar 2006, viderefører hovedelementer fra tidligere oppdrettslov og havbeitelov, men innførte nye elementer i form av forenkling og endret fokus for hva lovgivningen skal ha som formål, men også ved å styrke og samle miljøbestemmelsene i et eget kapittel. Blant annet ble konsesjonene gjort overførbare og Akvakulturregisteret ble etablert i Brønnøysund.

Loven skiller fortsatt mellom:

- laksekonsesjoner (for matfiskoppdrett av laks, ørret eller regnbueørret) – som er antallsbegrenset, kan fordeles regionalt og kan tilknyttes nærings- og distriktpolitiske vilkår, og
- andre konsesjoner (for marine arter, skjell m.v. og settefisk for laks) – som tildeles fortløpende med mindre særlovgivning (ferdsel, fiskehelse, forurensing m.v.) eller andre hensyn er til hinder for det.

Konsesjonene er avgrenset i Maksimalt Tillatt Biomasse (MTB). En standard laksekonsesjon er for eksempel på 780 tonn MTB til og med Nordland og 900 tonn MTB i Troms og Finnmark.

Dagens system for laksekonsesjoner (for matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret) består av to grupper konsesjoner;

- fellesskaplige konsesjoner som omfatter stamfisk-, forsknings-, undervisnings- og utstillingskonsesjoner, og
- ordinære, kommersielle konsesjoner:

Fellesskaplige	Ordinære
Tidsavgrenset knyttet til formålet	Tidsuavgrenset
Vederlagsfri	Vederlag ved nytildeling
Krav til særlige, fellesskaplige, formål	Kommersielle formål (matfiskproduksjon)
Vilkår knyttet til de respektive formål	Kan settes regional- og næringspolitiske kriterier og vilkår for nye konsesjoner
Overførbar	Overførbar

En ordning med få konsesjonsgrupper sikrer et oversiktlig og forutsigbart system.

Regjeringen vil:

- opprettholde dagens todelte konsesjonssystem for laks, ørret og regnbueørret – uten nye konsesjonsklasser.

Stamfiskkonsesjoner (laks og ørret)

I juni 2007 ble forslag til ny forvaltningsmodell for stamfisktillatelser sendt på høring. På bakgrunn av høringsuttalelsene fastsatte Fiskeri- og kystdepartementet 14. august 2007 forskrift som innfører en ny konsesjonsordning for stamfisk, som er utformet som et nytt tildelings- og kontrollsystem. Målet er at innehaveren skal få et tilstrekkelig økonomisk og avlsmessig grunnlag for drift.

Hovedpunkter er vederlagsfrie og tidsbegrensede stamfisktillatelser som tildeles fortløpende uten særskilte tildelingsrunder. På den måten ønsker departementet å sikre lik og tilstrekkelig tilgang på rogn for næringsaktørene, samtidig som dette vil bidra til like etableringsbetingelser for aktørene. Tillatelsene vil bli tidsbegrensede, men for å sikre næringen tilstrekkelig forutsigbarhet, vil de gis med en klar intensjon om forlengelse.

Regjeringen vil:

- legge bedre til rette for nye og eksisterende aktører som ønsker å drive målrettet avlsarbeid og stamfiskproduksjon av laks, ørret og regnbueørret gjennom en ny konsesjonsordning.

Effektiv forvaltning

Regelverket skal sikre en effektiv og god forvaltning. Havbruksnæringen reguleres i dag av akvakulturloven, men det må også gis tillatelser etter forurensingsloven, matloven, havne- og farvannsloven og – for settefiskanlegg; vannressursloven. Etableringssøknader må også forelegges kommunen, og vurderes etter kystsoneplaner i henhold til plan- og bygningsloven. Det er derfor viktig for næringen at myndighetene ivaretar god samordning og effektiv saksbehandling ved behandling av søknader om tillatelse for å drive havbruksvirksomhet. Et mål er at saksbehandlingstiden skal kortes ned.

Siden 2003 har det vært gjennomført forsøk med en alternativ modell for samordning og effektivisering av søknadsbehandling i havbruksnæringen, den såkalte trøndelagsmodellen. Modellen har gått ut på delegering av myndighet i kurante saker fra Fylkesmannen, Mattilsynet og Kystverket til Fiskeridirektoratet Region Trøndelag. Regjeringen vil videreføre arbeidet som er satt i gang gjennom trøndelagsmodellen. Arbeidet vil bli sett i sammenheng med regionreformen og revisjonen av havne- og farvannsloven.

Et oversiktlig og enkelt regelverk gir positive ringvirkninger for både næring, forvaltning og samfunn. Det bedrer næringsaktørens forutberegnelighet, letter næringens byrde i forhold til rapportering til myndighetene mv., og frigjør kapasitet i forvaltningen. Arbeidet med forenkling og harmonisering av regelverk er en kontinuerlig prosess som fortsatt skal ha høy prioritet i forvaltningen.

Regjeringen vil:

- videreføre arbeidet med sikte på bedre samordning og mer effektiv saksbehandling;
- legge til rette for at saksbehandlingen fra 2010, når de nye regionene skal overta behandlingen etter akvakulturloven, kan bli ivaretatt på en bedre og mer effektiv måte, herunder vurdere om samordnet vedtakskompetanse i akvakultursaker også skal innebære overføring av myndighet etter forurensingsloven.

Arealtilgang og arealutnyttelse

Konkurransen om kystareal øker, og havbruksnæringen må konkurrere om areal med blant annet skipstrafikk, fiske, turisme og rekreasjon. For å få til en allsidig og effektiv utnyttelse av kystsonen er det viktig at det skapes gode prosesser for prioritering mellom ulike interesser. Det er også viktig at havbruksnæringens interesser kommer fram og ivaretas gjennom aktiv og tidlig deltakelse i planprosesser.

Planlegging av kystsonen hører til under kommunene. For at kommunene skal ønske å sette av areal til havbruksnæringen må havbruksvirksomhet framstå som attraktivt for kommunene. Miljøvennlig og arealeffektiv produksjon, sammen med arbeidsplasser og tilknyttet næringsaktivitet, vil være forhold som påvirker kommunens vurdering av om arealet skal kunne brukes til havbruksformål.

Havbruksnæringen opplever nå at det er knapphet på tilgang til gode lokaliteter. Dette medfører at det får større betydning enn tidligere å utnytte tildelte arealer til havbruk mest mulig effektivt. Det er behov for mer kunnskap og en samlet oversikt over utfordringer. I tillegg er det behov for bedre samarbeid mellom næring og myndigheter og på tvers av ulike sektormyndigheter. Det er med andre ord behov for bedre oversikt over begrensninger og muligheter. Havforskningsinstituttet (HI) arbeider med en evaluering av dagens arealbruk innen havbruk. HIs rapport vil kunne legge rammer for det videre arbeid.

Regjeringen vil:

- bidra til at havbruksnæringen får god tilgang på areal i kystsonen, og at dens arealutnyttelse blir best mulig.

Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor nedsette et utvalg som skal se på mulighetene for en mer effektiv arealbruk i havbruksnæringen. Utvalget vil ha representanter for næringen, berørte statlige sektormyndigheter, kommunesektoren og relevante fagmiljø.

Arealavgift (betaling for bruk av areal i kystsonen)

Havbruksnæringen er konkurranseutsatt. Næringen er òg syklisk, men undersøkelser viser at den over tid har en normalavkastning. For å sikre en fortsatt lønnsom næring er det viktig at myndighetene i størst mulig grad legger til rette for en effektiv arealutnyttelse. Særavgifter og reguleringer som medfører høyere kostnader for næringen vil isolert sett svekke næringens konkurransekraft.

Gode lokaliteter er avgjørende for en mest mulig effektiv utnyttelse av tildelte konsesjoner. For laksekonsesjoner er det nødvendig med flere lokaliteter per konsesjon. Næringen opplever nå tilgang på gode lokaliteter som en knapphetsfaktor. Flere kommuner har signalisert at de heller vil bruke arealet til andre formål enn havbruk. At tilgang på areal er et reelt problem bekreftes av næringen, som har anbefalt frivillig "arealavgift" til vertskommunen/-grenda. Det er gjennomført undersøkelser som viste at kommunene ville tilrettelegge bedre for oppdrett dersom de kunne ilegge en avgift. Per i dag kommer kommunenes inntekt fra havbruk gjennom selskappsskatten til staten. En åttendedel av dette tilbakeføres til kommunen.

En arealavgift vil kunne bidra til å knytte nærmere bånd til lokalsamfunnet ved at næringen bidrar direkte økonomisk i større grad, og vil innebære at samfunnet får kompensasjon for at noen får en eksklusiv rett til bruk av allmennhetens kystareal. Insentiver til bedret kystzoneplanlegging kan bidra til en mer samfunnseffektiv utnyttelse av arealet.

Regjeringen legger prinsipielt til grunn at kommunene bør få adgang til å innkreve en årlig betaling for bruk av areal i kystsonen, og vil:

- iverksette et utredningsarbeid i regi av en interdepartemental arbeidsgruppe;
- ta endelig stilling til spørsmål knyttet til arealavgift i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.

Ny konsesjonsrunde for laks og ørret

Innenfor dagens produksjonsavgrensning (MTB) er det ennå rom for å øke produksjonen. Noen oppdrettere er antagelig mye nærmere taket enn gjennomsnittet. Dette gjelder blant annet produksjon av regnbueørret, som har større biomassevariasjon enn laks. Veksten de seneste år tilsier nå at produksjonstaket gitt i nasjonal MTB kan bli nådd i 2009/2010.

Produksjonsvekst i laksenæringen kan i utgangspunktet skje gjennom tildeling av nye konsesjoner eller ved økt produksjon innenfor eksisterende konsesjoner. En økning av produksjonen innenfor eksisterende konsesjoner vil gi bedre produksjonsvilkår for allerede etablerte aktører, mens tildeling av nye konsesjoner også åpner for nyetableringer.

Det vil bli gjennomført en ny runde med laksekonsesjoner i 2009. Videre tas det sikte på årlige konsesjonstildelinger tilpasset veksten i markedet, for å skape forutsigbare rammebetingelser for næringen.

I dagens marked omsettes konsesjoner mellom næringsutøverne mot betaling. Ved vederlagsfrie konsesjoner vil verdien av konsesjonen tilfalle den som omsetter konsesjonen i annen hånd – og ikke fellesskapet. Det er rimelig at konsesjonsverdien i hovedsak tilfaller fellesskapet og ikke den som tildeles den særretten en konsesjon innebærer. Det tas derfor sikte på at konsesjonene som tildeles i 2009 vil bli tildelt mot et vederlag til staten.

Små og mellomstore bedrifter utgjør en stor del av norsk næringsliv og verdiskaping. Selv om havbruksnæringen har gjennomgått en betydelig utvikling og teknologi, driftsmåter og produksjonsvolum har endret seg, består næringen fortsatt av aktører med ulik størrelse og eierstruktur. Det er en styrke at havbruksnæringen har en differensiert struktur med både små og store aktører.

Nærmere kriterier for tildeling og eventuelle vilkår knyttet til konsesjonene, avklares i løpet av 2008. Spørsmålet om vederlag vil bli sett i sammenheng med arealavgift til kommunene.

Regjeringen vil:

- legge til rette for vekst og nyetableringer, og derfor gjennomføre en ny runde med laksekonsesjoner i 2009;
- ha som intensjon å videreføre en ordning med vederlag til staten for nye laksekonsesjoner;
- arbeide videre med å forberede neste konsesjonsrunde fram mot budsjettframlegget for 2009, herunder:
 - o antall og regional fordeling;
 - o vederlag og tildelingsmåte;
 - o tildelingskriterier, blant annet for å styrke små og mellomstore aktører, sikre at virksomheten blir integrert økonomisk i regionen og gi muligheter for foredlingsbedrifter.

Næringsstruktur og eierbegrensninger

Regjeringen senket taket for eierskap av konsesjoner i desember 2005. Endringen førte til at det nå må innhentes tillatelse fra departementet dersom et erverv av konsesjoner medfører at erververen får kontroll med mer enn 15 % av samlet konsesjonsbiomasse.

Med kontroll menes direkte eller indirekte eierskap til mer enn halvparten av eierinteressene. Det øvre taket på hvor mye en konsesjonsinnehaver kan kontrollere, er nå 25 % av samlet konsesjonsbiomasse.

Forskriften sier at man i vurderingen av om tillatelse skal gis, skal legge vekt på om ervervet bidrar til å oppnå nasjonale mål for næringen, herunder å øke verdien av norsk fiskeeksport, økt verdiskaping og å utløse næringens potensial som helhet. Videre om ervervet bidrar til å opprettholde næringen som en lønnsom og livskraftig kystnæring.

Regjeringen er opptatt av å styrke mulighetene for små- og mellomstore bedrifter. Dette vil bli ivaretatt gjennom utformingen av kriterier og/eller vilkår knyttet til nye konsesjonsrunder.

5. Forskning og utvikling

Soria Moria-erklæringen sier at det skal satses bevisst på næringer der Norge har fortrinn og stort verdiskapingspotensial. Marin forskning er ett av fem prioriterte områder.

Ved Stortingets behandling av St meld nr 20 (2004-2005) Vilje til forskning, ble det satt som mål at Norge skal bli en ledende forskningsnasjon. Marin forskning er prioritert i meldingen. Norges forskningsråd (NFR) har på bakgrunn av dette valgt ut havbruk som ett av sju store satsingsområder. Havbruksprogrammet forvalter om lag 100 millioner kr årlig.

I 2005 ble det brukt om lag 800 millioner kr på havbruksforskning i Norge. Havbruksforskning har de senere år hatt en større realvekst enn total FoU.

Næringslivet og NFR var de største bidragsyterne med om lag en tredjedel hver. Næringslivets andel av samlet finansiering var 35 % i 2005, og næringslivet var den største enkeltfinansieringskilden. Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond og EUs rammeprogram for forskning er begge viktige finansieringskilder for marin forskning. Havbruksforskningen fikk i 2005 30 millioner kr fra EUs rammeprogram for forskning.

Næringslivet tar ansvar for en forholdsvis større andel av forskningen på laksefisk enn for marine arter. Universitet og høyskoler har en større andel av sin forskning på marine arter. Dette reflekterer at laksenæringen har mer anvendte FoU-behov, mens det for nye arter i oppdrett er behov for mer grunnleggende forskning.

Det bevilges om lag 1,1 milliarder kr i 2007 til marin forskning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Midlene forvaltes av NFR og instituttene. I tillegg til prosjektmidler finansierer Fiskeri- og kystdepartementet betydelig infrastrukturinvestering i havbruksforskningen.

Viktige forskningsområder framover

Nye marine arter er et hovedsatsningsområde. Dette innebærer nye muligheter for næringsutvikling og nye utfordringer. Erfaringene fra lakseoppdrett viser at forskning er avgjørende for en lønnsom og bærekraftig utvikling. For å lykkes med satsingen på nye marine arter, med særlig prioritet av torsk – men også på andre arter, må det derfor satses målrettet på både grunnleggende og anvendt forskning på aktuelle arter. Prioriterte områder både for laks og nye marine arter vil være innen avl, fôr, fiskehelse og fiskevelferd. Forholdet mellom oppdrett og fjord- og kystøkologi får stadig større oppmerksomhet og betydning. Med dette følger behov for økt kunnskap og forskningsinnsats.

En internasjonal evaluering av norsk biologisk forskning konkluderer med at norsk havbruksforskning ikke er tilstrekkelig fundert i grunnforskning av høy kvalitet. Dette

er en hindring for reell nyvinning og utvikling av næringen. Det er derfor viktig at forskningsområder som biologi, teknologi, fiskehelse og ernæring satser på nettopp grunnforskning.

Det ligger betydelige utfordringer i å kunne styrke grunnleggende forskning og samtidig opprettholde fokus og innsats på problemløsende og brukerstyrt forskning. Samordning med næringen blir viktig for å komme fram til gode løsninger.

Aktiv og målrettet satsing på internasjonalt forskningssamarbeid bidrar til å øke kvaliteten og redusere kostnadene ved forskningen. Norge har deltatt i det 6. rammeprogrammet for forskning i EU. Hvert 10. prosjekt har norsk deltaking, og i marine prosjekt er andel norsk deltaking større. EU har nå startet opp sitt 7. rammeprogram for forskning. Norge har fått gjennomslag for at marin forskning fortsatt er en av de viktige satsingsområdene også innen europeisk forskning.

Regjeringen vil:

- fortsette å prioritere havbruksforskning på laks, torsk og andre marine arter;
- fortsette å prioritere forskningssamarbeidet med EU og stimulere innsatsen på det marine området;
- legge til rette for internasjonalt forskningssamarbeid gjennom opprettelse av målrettede samarbeidsavtaler og samarbeidsfora med relevante land.

Tiltak for å styrke forskning i næringen

Fiskeri- og kystdepartementet fremmer forskning i næringen først og fremst gjennom finansiering av forskningsprogrammer og gjennom investeringer i forskningsinfrastruktur.

Skattefunn er et annet viktig virkemiddel for å styrke forskning og utvikling i havbruksnæringen. Næringen benytter seg i stor grad av Skattefunn. I 2006 var hvert 8. godkjente Skattefunn prosjekt et marint prosjekt.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond ble etablert i 2001. Fondet er næringsfinansiert gjennom en egen avgift. I 2007 forvalter fondet 116 millioner kr.

For å styrke den næringsrettede marine forskningen pågår det et arbeid for å slå sammen Fiskeriforskning, Akvaforsk, Matforsk og Norconserv til ett forskningsinstitutt; NOFIMA AS. Det tas sikte på at NOFIMA skal være etablert fra 1.1.2008. NOFIMA vil omfatte flere miljøer som til sammen kan ta ansvaret for den bredden mange brukere etterspør. Det vil bli større faggrupper bak hver satsing fordi de berørte instituttene har mange overlappende temaområder. Dette vil gi en mer effektiv ressursbruk, mindre sårbarhet for instituttene og styrket internasjonalt konkurransekraft.

Regjeringen vil:

- fortsette å prioritere havbruksforskning og annen marin forskning;

- etablere NOFIMA som et slagkraftig og effektivt forskningsinstitutt overfor havbruksnæringen.

Innovasjon og marint verdiskapingsprogram

Konkurransesevnen i havbruksnæringen er blant annet avhengig av næringens evne til innovasjon. Mer bevisste forbrukere og økt internasjonal handel med mat vil stille den norske havbruksnæringen overfor nye krav til sporbarhet, fremstilling og dokumentasjon av trygg og sunn mat. Marked, forskning og produksjon må derfor kobles sammen med krav og muligheter i markedet

Marint verdiskapingsprogram er inne i sitt andre virkeår. Bevilgningen har økt fra 40 millioner kr i 2006 til 75 millioner kr i 2007. Programmets hovedmålsetting er å styrke sjømatnæringens verdikjeder inn mot markedet. Det sentrale virkemiddelet i programmet er å finansiere nettverk mellom små og mellomstore bedrifter. Sammen kan disse utgjøre mer slagkraftige enheter i konkurransen i internasjonale sjømatmarkeder. Det er også et mål at programmet skal bidra til å styrke posisjonen til marint næringsliv i områder langs kysten med særlig omstillingsbehov. Innovasjon Norge forvalter programmet.

I regi av verdiskapingsprogrammet er det også igangsatt en kompetansestudie, lagt til Handelshøyskolen i Bergen. Her bygges det kunnskap om ulike internasjonale sjømatmarkeder, om strategisk tilpasning av bedrifter og om utvikling av samarbeidsrelasjoner.

Regjeringen vil:

- videreføre satsingen på Marint verdiskapingsprogram.

6. Oppsummering – Tiltak

Regjeringen vil:

Kap 2 Markedsutfordringene

- Prioritere arbeidet i WTO.
- Ha høy innsats i arbeidet for å inngå frihandelsavtaler med viktige markeder.
- Arbeide for at russiske myndigheter anerkjenner Mattilsynets tilsyn.
- Bidra til opprettholde konsumentenes bevissthet om at norsk sjømatproduksjon holder høy kvalitet.
- At Eksportutvalget for fisk AS skal være et tjenlig fellesorgan for felles markedsføring av norsk sjømat.

Kap 3 Bærekraftig vekst og trygg sjømat

- Sikre at norsk havbruksnæring drives på en bærekraftig måte.
- Følge opp "Visjon nullflukt" med sikte på at rømming ikke skal forekomme.
- Gå i dialog med næringens organisasjoner på grunnlag av deres forslag om et næringsfinansiert oppryddingsfond.
- Foreta en totalgjennomgang og revisjon av fiskehelseregelverket, og utvikle handlingsplaner for de mest alvorlige sykdommene.
- Gå i dialog med næringsorganisasjonene for å utrede etablering av en fellesskapsløsning gjennom opprettelse av et næringsfinansiert fond til delvis dekning av oppdretters egenandel knyttet til forsikring.
- Sikre at norsk oppdrettsfisk blir produsert på etisk forsvarlig måte.
- Prioritere utvikling av relevante velferdsindikatorer for oppdrettsfisk.
- Legge til rette for at inntaket av sjømat i befolkningen økes, særlig blant barn og unge.
- Bidra til at det blir etablert en nasjonal elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon og sporbarhet i matkjeden innen utgangen av 2010.

Kap 4 En framtidsrettet næringspolitikk

- Opprettholde dagens todelte konsesjonssystem for laks, ørret og regnbueørret – uten nye konsesjonsklasser.
- Legge bedre til rette for nye og eksisterende aktører som ønsker å drive målrettet avlsarbeid og stamfiskproduksjon av laks, ørret og regnbueørret gjennom en ny konsesjonsordning.
- Videreføre arbeidet med sikte på bedre samordning og mer effektiv saksbehandling.
- Legge til rette for at saksbehandlingen fra 2010, når de nye regionene skal overta behandlingen etter akvakulturloven, kan bli ivaretatt på en bedre og mer effektiv måte, herunder vurdere om samordnet vedtakskompetanse i akvakultursaker også skal innebære overføring av myndighet etter forurensingsloven.

- Bidra til at havbruksnæringen får god tilgang på areal i kystsonen, og at dens arealutnyttelse blir best mulig.
- Regjeringen legger prinsipielt til grunn at kommunene bør få adgang til å innkreve en årlig betaling for bruk av areal i kystsonen, og vil:
 - iverksette et utredningsarbeid i regi av en interdepartemental arbeidsgruppe;
 - ta endelig stilling til spørsmål knyttet til arealavgift i forbindelse med statsbudsjettet for 2009.
- Legge til rette for vekst og nyetableringer, og derfor gjennomføre en ny runde med laksekonsesjoner i 2009.
- Ha som intensjon å videreføre en ordning med vederlag til staten for nye laksekonsesjoner.
- Arbeide videre med å forberede neste konsesjonsrunde fram mot budsjettframlegget for 2009, herunder:
 - antall og regional fordeling;
 - vederlaget og tildelingsmåte;
 - tildelingskriterier, bl.a. for å styrke små og mellomstore aktører, sikre at virksomheten blir integrert økonomisk i regionen og gi muligheter for foredlingsbedrifter.

Kap 5 Forskning og utvikling

- Fortsette å prioritere havbruksforskning på laks, torsk og andre marine arter.
- Fortsette å prioritere forskningssamarbeidet med EU og stimulere innsatsen på det marine området.
- Legge til rette for internasjonalt forskningssamarbeid gjennom opprettelse av målrettede samarbeidsavtaler og samarbeidsfora med relevante land.
- Fortsette å prioritere havbruksforskning og annen marin forskning.
- Etablere NOFIMA som et slagkraftig og effektivt forskningsinstitutt overfor havbruksnæringen.
- Videreføre satsingen på Marint verdiskapingsprogram.

Utgitt av:
Fiskeri- og kystdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: L-0531 B
Trykk: Departementenes servicesenter 10/07 - 250